

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za pol leta „3.—“ „4.50“
za četrt leta „1.50“ „2.25“
Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov.,
v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.
Na naročbe brez priložene naročnine se upravnštvo ne ozira.

EDINOST

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Oglasi in oznanila se računajo po 8 nov. vsakega v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravnštvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije se preste poština.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko

*V edinost je moč.

Našim naročnikom.

Zopet se nagiblje leto k svojemu koncu. „Edinost“ dovrši po mnogih bojih in težavah svoj štirinajsti tečaj in začne petnajstega. Potrebo slovenskega časopisa v Trstu, kateri bi pojasnjeval in branil stališče slovenskega naroda, spoznali so tukajšnji rodoljubi ter ustanovili naš list, ki je dosedaj krepko se potezal za izvršitev narodne ravnopravnosti na Primorskem. Temu svojemu programu ostane nemo zvesti i na dalje. Kakor dosedaj, gledali bomo tudi bodoče leto, da list napolnimo z raznovrstnim poučnim in zabavnim gradivom; prinašali bomo dobre uvodne članke obravnavajoče razmere primorskih in avstrijskih Slovanov sploh. Pred vsem se bomo ozirali na dogodke v Trstu, Istri in na Goriškem, koder živi naš narod še v sponah sovražnega tujca; razni slovenski rodoljubi na deželi obljubili so nam redno dopisovati; skrbeli bomo i nadalje za točna poročila o deželnih zborih in o mestnem zboru v Trstu. Za podlistek imamo že napravljenih več dobrih povesti in raznih ukovitih spisov: koj začetkom leta bomo prinašali lepo povest, vzeto iz domačega življenja. Prinašali bomo tudi gospodarske, literarne in trgovinske vesti; osobito nam bode skrb za zanesljiva tržna poročila, ki so za male trgovce na deželi posebno važna. Sploh bomo nastojali da list kolikor možno popolnimo in učinimo istinito potrebnega našemu občinstvu. Da nam bode pa možno te obljube povoljno izpolniti, treba nam je tudi gmotne podpore. Radi česar se obračamo do vseh naših dosedanjih naročnikov, da

nam ostanejo zvesti ter naš list širijo tudi mej svojimi znanci. One stare naročnike pa, ki dosedaj neso še podpolno poravnali svoj dolg pri našem upravnštvu, opominjamo, da to čim prej storé, kajti vzdrževanje lista nam samo na sebi prinaša dovolj truda; nikdo pa ne more od nas tirjati, da bi pri temu trpeli še materijalno škodo.

Cena listu je:

za vse leto gl. 6.—
za pol leta gl. 3.—
za četrt leta gl. 1.50

Program ali kaj?

V življenju naletiš prepogostokrat na ljudi, ki danes zagovarjajo to, kar so včeraj pobijali, ki so danes tega, jutri pa zopet drugega „prepričanja“, a kratka ki menjajo svoje nazore o enej in istej stvari, kadar koli jim ta premenjava kaj nese. Te prikazni so v nemškem in laškem novinarstvu čisto navadne, saj te novine ne služijo idejam, ampak osebam, zato pa z gospodarjem menjavajo tudi program in delovanje. V to novinarsko vrsto spada tudi tukajšna „Triester Zeitung“. Ta list je nekdanj zagovarjal pruske in nemško-narodne interese, potem je služil bivšemu namestniku Depretisu, katerega je koval v zvezde ter odobral vse brez izjeme, kar koli je ekscelencu ukrenila in storila. Komaj je pa imenovan novi namestnik oglašila se je tudi „Triesterca“ ter kritiki podvrгла delovanje g. Depretisa trudeč se ob enem dokazati, da se boše sedanji načelnik deželne vlade ogibal napak svojega prednika. Ta stara tetka, ki se je že tolikrat prelevila in tolikrat prebarvala svojo zastavico je vse svoje slabe sile posvetila novej vladi ter se čuti z njo, sodeč po

njenej pisavi, popolnoma eno. Verno in zvesto je poročala o vseh, še tako nepomenljivih in malovažnih dogodkih na našem mestništvu, a spustila se je tudi v strasten boj za sedanji vladni sistem na Primorskem.

„Politik“ donášala je zadnji čas članke, v katerih je popolnoma nepristransko opisovala primorske razmere, obsojala italijansko nasilstvo in kritikovala deželno vlado, ki to italijansko zlogospodarstvo v deželi nekako podpira, ne brigajoč se za Slované in njih narodne in narodnogospodarske razmere. Da si je praški list drznil malo razsvetliti primorsko temo, v katerej so vladni gospodje tako prijetno dremali in Italijani pa tako lahko in tako „sans gens“ delali, to je tetko razsrdilo in zakudila se je z vso arditostjo proti „Politiki“. Praški list je „Triesterca“ povedal, kar jej gre. Ker se pa ves prepir vrti samo okolo primorskih Slovanov in je „Triester Zeitung“, kakor se iz pisave vidi v imenu vlade govorila o nas in naših razmerah, moramo se nekoliko z njo pečati.

Odgovor „Triesterce“ je pisan silno nedostojno ter izraža ono napihuenost in oholost, ki daje nizkim dušam zavest oblasti in moči. O nas primorskih Slovanov pravi, da smo na najnižji stopnji omike in duševnega razvoja, da se nam torej niti ne sanja o načelih, katere „Politik“ zagovarja. Mej drugim piše o nas takole: „Naše slovansko prebivalstvo mora se v obče boriti za svoj obstanek ter ima jako slabo razvito politično samozavest to (slovansko prebivalstvo) ima poleg tega jako malo potreb in skuša jim zadostiti s tem da sega hoteč si prislužiti denarja, po najpreprostejšem sredstvu: učeč se italijanščini, katero v resnici govore skoro vsi Slovani na Primorskem. Nadalje govori o italijanskej „večini“ (!) v deželi, katero jako vneto zagovarja trdeč, da ne ravna z nami nič drugače, kakor ve-

čine v drugih deželah in državah z manjšinami. Pravi da vrši italijanska „večina“ v svesti si svoje moči včasih svojo oblast malo bolj kakor bi bilo baš treba in da jej daje s tem vidne uspehe; to pa da ni nič tacega, zakaj pa je večina? „Triesterca“ nič več ne boli klofuta, katero je vlada dobila pred kratkem v istrskem deželnem zboru, ko jej je italijanska večina poslala domov nje kandidata g. viteza Contia. In da je ista italijanska večina ovrгла volitev poslanca gosp. Mandića, ki je bil enoglasno izvoljen in proti kateremu ni bilo nobenega priziva in protesta, to je vladnemu glasilu čisto naravno; večina kaj tacega lahko stori, zakaj pa je večina?! To so res vidni in čutljivi uspehi njene oblasti. „Triesterca“ pravi, da se tako godi po vsem svetu, da ravna jo tako Angleži z Irci, francozki republikanci z Boulangisti, nemška kartelna stranka s svobodomisleci, italijanska in španska večina z republikanci itd. In kaj je zato, zakaj bi si tudi primorski Lahi ne smeli malo poigrati s Slovani ter je potlačiti po angleškem in pa po Bismarkovem vzgledu? Tako mo-druje „Triesterca“ in to so menda tudi načela naše domače vlade.

Pred vsem moramo „Triesterca“ povedati, da Italijani neso na Primorskem v večini ampak v manjini; o tem se lahko prepriča, ako pogleda v statistične podatke o zadnjem ljudskem štetju. Če pa imajo Lahi kljub temu v istrskem deželnem zboru vender večino, je to krivica, katero trpimo mi Slovani. Da ta krivica vlado prav nič ne boli, to mi le predobro vemo, da prepričani smo, da jej je laška nadvlada silno ljuba, saj si na vso moč prizadeva v svojih plačanih glasilih raztrobiti v svet in prepričati merodajne kroge, da je na Primorskem vse v redu, da tu živimo vsi v najlepši slogi in spravi pod varstvom zakonov. To se vse jako lepo piše in čuje; saj je bilo tudi lepo in v

PODLISTEK.

Samotarna vila.

Pripravljal sem se že mnogokrat, a prišlo ni nikdar do tega, da pohodim, tudi jaz uže iz mladih let znanega mi gospoda. Tedaj pa ustanem rano in ker je kazalo nebo na lep jesenski dan, odločim se, da obiščem čislanege moža. Peljem se s pošto v bližnjo vas, tu izstopim ter grem peš na solnčnat grič kjer biva v idilnem, idealnem kraju — samotarni gospod.

Prijazno je pihal veter po ravani in vedril in jačil mi potovalni duh in radostno veselje do peš hoda, o spominu, da velja sprehod prijateljskemu možu, katerega uže mnogo časa nesem videl.

Bila je deseta ura na vaškem zvoniku, in zdelo se mi je primerno k obisku, a nesem se nadejal tako gostoljubnega sprejema, kakoršnega mi je nekdanji učitelj tako uljudno pripravil kot zancu. Tedaj pa mi ni bilo misliti na vrnitev, no moral sem ostati pri gospodu in nesem pred odrinil, dokler se nesva o vsem dosta pogovorila. Nevedoma minul je čas v filozofičnem pogovoru, ker v duhovitem, pogovoru z blagim, nevsakdanjim možem hite materijalne ure

in blaži se v njega obližju in pod njegovim uplivom notranji čut ter vznbuja ona izvirna družbeni zadovoljnost, koje v tako vzvišeni obliki vstvarjati je dano le izbranim glavam.

Ta mirno vplivajoči duh obdajal me je pri slovečem možu in zdelo se mi je prav domače šetati po njegovih prostorih, kojih mir ne kali svetni hrup, ker stanovanje loči od vasi mala dolinica, in stoji visoko v samotnem, prostem kraju, obdano od vinogradov.

V tem občevanju napočil je poludan in tu vstane moj sprejemnik, ter moli v duhu poludansko molitev, kar napravilo je na me globok utis. Na to se zopet vsede poetični, pobožni mož, med tem, ko sem sedaj le več občudoval osebo v temni obleki.

Krepko je šumela burja ter udarjala ob okna okusno zidane samotarne vile, in je nadglaševala šumenje temne reke, ko nama je beseda tekla o raznoterih javnih svrhah, o političnem deželnem stanju, o pesništvu, o socialnojuridičnih vprašanjih, o nasprotju strankarskega osebja, nadalje o privatnih razmerah in zopet o občanskih stanovskih načrtih — sploh o vseh znanstvenih praskanjih.

Nezvano šla sva čestokrat k razglednemu oknu, od koder se odvarja čez vipavske

poljane in široko okoli v goriško plandiven slikarski prizor, ki more vznbu-jati čaroben utis sreč. Harmonično, prijazno so ležale pod nama znane mi vasi, in globoko dolj razprostirala se je zelenopisana ravan, in daleč pred nami snežne planine.

Tako so mi prijetno minule ure pri plemenitemu gospodu, ker marsikaj občudovati v njega govoru mi je bila dana priložnost, — dokler ni prišel čas, da sem se moral posloviti in vrniti — na dom.

Minulo je uže nekaj dni od tačas, a ostajajo mi še pogosto v spominu besede, govorjene tam gori v samotarni vili, ki me duhovito vznbuja jo k delavnim mislim, in me prijaznijo z visokim znancem. Kako pa naj bi me ne ganile vzvišene besede, ki neso vsakdanjega duha, in katere ni govoril mi navadni človek, govoril mi jih je — genijalni pesnik. —

E. P—1.

Slovó.

Z Bogom, oj z Bogom, ti, ljubica moja! Prožim k slovesu ti svojo roko, Próšli so dnevi mi sreče, pokoja, Srce mi poka, rosi mi okó . . .

Krátko le bájala *) sreča je naju Svoje prijazno obliče kažeč, Bila podobna cvetlici je v maju Kojo je slana pobrala čez noč . . .

Děkle prekrásno! le tēbi iskrěno Bilo vdano je moje srce, Tēbe dobiti kdaj v miljeno ženo, Moje jedine so bile željé!

Srečen sem bil, ker odvěsti prevrlo Deklico mislil sem jaz pred oltár; Hudo gorjé pa na mé se je vdrlo: Draga, ti moja ne bodeš — nikdar! . . .

Materi tvojej hudó me očrnil Zlobnih klevětnikov besen je tróp, Oh! in rokó mi je tvojo odvnil, Sreči pa mojej izkópál je — grób . . .

Slušaj pa zdaj me, ti, vrla deklina! Svet naj o mēni vse pravi hudó: Srce to moje je zgolj le dobrina, Čiste namene imel sem s tebó!

Ah! odpovedati tēbi se, deva, Žgè me kot ogenj v globino srca; Mati pa skrbna to tvoja veléva — Iti od tēbe čem križem svetá!

*) Bájati = zaubern.

amislju zakonov, ko nam je lansko leto „Triesterca“ dejala, da nam v Trstu nikdo ne brani slovanski govoriti in pošiljati svoje otroke iz mesta v Rojan, v Škedenj ali pa celo v Bazovico v slovenske šole, v mestu samem pa, nam slovenske šole ne more nikdo dati. Takih in enakih „zakonitosti“ bi „Triesterici“ še lahko več našli.

Iz gori navedenih besed „Triester Zeitung-e“ viditi je, da nam hoče nova deželna vlada pripomoči k sredstvu, da si pridobimo večjo omiko in več premoženja, t. j. osrečiti nas z znanjem italijanščine. Mi se jej na tej dobroti prav lepo zahvaljujemo, k blagostanju si bomo pomagali drugače, saj vidimo, da celo Italijani kljub njih zvonkemu in miloglasnemu jeziku, ki je „Triesterici“ in nje patronom tako drag, čedalje bolj materialno propadajo in božajo. Do večje omike se hočemo popeti pa samo na podlagi narodnih šol. Teh zahtevamo, kolikor nam jih gre primerno našemu številu in krvnim in denarnim davkom, ki je plačujemo državi. Dajte nam to in videli boste, da se tudi mej našim narodom kmalo razvije več politične zavesti nego je je v teh poitalijančenih Slovanih, katere „Triesterca“ imenuje italijansko večino v deželi. Kar smo dosegli do sedaj, dosegli smo iz svoje moči, proti volji vlade in kljub nasilstvu naših nasprotnikov. Na tej poti, hočemo napredovati in priti mora doba, ko bomo tudi mi Slovani kljub vsem „Triestercom“ in vsem nasprotnim vladam dosegli našo svrhu, ravnopravnost. Rodoljube v Trstu in na deželi pa pozivljemo naj se organizujejo, da se bomo mogli uspešno braniti, ako bi hotela vlada izvajati načela razvita v tolikokrat omenjenem članku svojega glasila.

List „Reichswehr“

objavil je v svoji zadnji številki zanimiv članek, ki se bavi z govorom g. Plenerja v budgetni debati. Ker trdijo, da je „Reichswehr“ glasilo jako uplivnih, visoko stoječih oseb, zdi se nam umestno, da prinesemo odlomek tega članka. „Reichswehr“ pravi:

Gosp. Plener se jako moti, ako dolži sedanjo vlado, češ da je ona kriva, da pojmlje čut staro-avstrijske skupnosti. Bodi nam dovoljeno, da vprašamo: je-li bilo takrat na boljem, ko je imela sedanja opozicija moč v rokah? V političnem pogledu ni bilo razlike: takrat so grozili Čehi, dočim so Nemci gospodovali, ne ozirajoč se na vso absistenčno politiko. Danes je narobe. Staro-avstrijski duh se

Da! zapustil bom primorsko deželo,
Kjer so mladostni mi dnevi prešli;
Vender to moje srce neveselo
Tébe pomnilo do konca bo dni!

Zvéčer ko solnána bo luč zahajála
Tvójega ókence šipe žarčé:
Tákrat spominjaj se, déklica zala,
Ná-té da misli tvoj ljubček — solzéc —

In káder zvézde pod noč zabliščijo,
Luna preplane na nébesni svod,
Sréní naj glasi takó ti goléjjo;
„Tébe spominja se ljubček povsód!“

Spómni se tákrat, kakó sva sanjála
V sobici tvoje tihotnej sedé,
Górke poljúbljaje sva si dájala
Ter se stiskála na vroče srce . . .

Naju osoda pa je razdvojila,
Dá-si mi srce je nášlo — srce;
Vender se duša ti bo vpokojíla,
Zábila bodeš ločítve gorjé!

Drúzega móža ti bodeš objéla,
Ki te povéde pred sveti altár,
Ž njim v zadovoljnosti bodeš živéla,
Obraz obsije veselja ti žar . . .

Jaz brezi cilja po svetu bom hódil,
Sprémljan od svojega bodem gorjá,

je pa takrat gojil znabiti še manje, nego danes. Liberalni ministri smatrali so suvereni parlament svojim idealom; ko je vender v Avstriji — kakor nikjer drugod — polnomočje krone in dinastiško mišljenje pravi združujoči element. „Ustavoverna“ stranka, klanjajoč se svojim doktrinarnim nazorom, upirala se je vojaški utrdbi države naše kot velesila, dasi je takó zahteval opasni politični položaj; ni jej bilo mari, česa je treba politiki, dostojnej velesili; hotela je skrčiti moč vojske in zabraniti vsako samostalno akcijo. Je bil-li to staro-avstrijski duh?!

V tem pogledu vidimo vender-le vesel preobrat na bolje. Da je danes Avstrija v mirovni zvezi jednakorodna, to je zasluga sedanje vlade in požrtvovalnosti večine državnega zbora. Ni res, kar Plener trdi, da bi bila levica vlado strmoglavila, da je glasovala proti vojni postavi; da je to storila, strmoglavila bi bila samo sebe.

Staro-avstrijsko čutstvo in nastojanje „združenimi močmi“ ni monopol jednega samega naroda, jedne same stranke. To čuvstvovanje je paladij vseh narodov in vseh strank. Da danes ni vse tako, kakor bi moralo biti, pač ni smeti dolžiti sedanjega sistema in nazorov večine, na katero se opira ta sistem. Uzrokov iskati je globlje.

„Reichswehr“ pravi nadalje, da so sporom največ krive historijske individualnosti in zgodovinske reminiscence, a priti da mora spoznanje, da se dajo nasprotstva uglasiti le po naravnem ustroju narodnih upravnih celot.

Iz tega spoznanja vzevel bode pravi avstrijski duh in narodi se bodo združili v nastojanju, da se pospeši sijaj dinastije in moč države. C—t—č.

Deželni zbori.

Istrski.

(12. seja dne 11. novembra.)

Vladini zastopnik odgovarja na interpelacijo dr. Scampicchia gledé šole v Labinu, na interpelacijo Costantinjevo gledé šole v Pazinu in Mandičevo gledé hrvatske gimnazije v Pazinu. Gledé zadnje skliceval se je na odlok naučnega ministerstva, s katerim se zaukazuje, da spodnji razredi gimnazije v Pazinu nehajo z letom 1889-90.

Poroča dr. Sbisá o prošnji občanarjev iz Orlice za premembo šumskega zakona. Dr. Volarič govori hrvatski, ter priporoča predlog poročevalca, da se omenjeni zakon premeni s posebnim ozirom na razmere

Deve k altárju nikdár ne bom vódil,
Tébe le nosil na dnu bom srca . . .

In, káder énkrt tam v daljni tujíni
Zadnja objame me ljubica — smrt,
In bódeš zvédela to v domovini,
Duh radi tega ti bode potr:

Prejmi tedáj ti to pesnico v róke,
Žálostne naju ljubezni spomin,
Čítaj te vrstice, ki so svedóke,
Kóli za té sem prebil bolečin!

Solza le ena iz očesa ti káni,
Žívo naj stopim ti jaz pred oči,
Káder v ljubezni presréno-udáni
S tábo sem živel najkrasneje dni!

Onda moj duh pa se dvigne v višavo;
Máhom do tébe se bode spustil,
Górko poljúbil bo v lice te zdrávo
Ter ti iskreno takó govoril:

„Míljena deva! oj bodi mi srečna,
S tábo naj srečen ti bode sopróg,
Jácíla sloga naj vaju bi véčna,
Rádostne dneve naj dá vama Bog!“ . . .

Tóda dovólj je! . . . uže ura slovésa
Nama, oj déklica, bije sedáj!
Solzo si žalno obriši z očesa,
Górek poljúb pa k slovesu mi dá! . . .
Tehomil.

orleških in krških občanarjev. — Dr. Stanich govori dalje ob istem predmetu popisujoč uže znane razmere kvarnerskih otokov. Obžaluje tudi, da je dr. Volarič govoril v nerazumljivem jeziku. Tudi on podpira predlog dr. Sbisá, da se šumski zakon v kolikor hoče zabraniti izsekavanje gozdov premeni in poostri.

Amoroso podpira predlog in želi, da se razširi na vse druge občine z enakim podnebjem in razmerami kakoršne so na Krku in v Orlecu. Predlog se na to sprejme jednoglasno. V drugi točki dnevnega reda izvešuje dr. Venier o projektovani železnici iz Trsta v Poreč, ter predlaga: a) naj bi se pripoznala koristonosnost te železnice in b) naj bi dežela sodelovala pri zgradbi.

Govori Babuder rekoč, da ga veseli, da se v zboru razpravljajo tudi stvari, ki so v prospeh napredku, gospodarstvu in naobrazbi dežele. Podpira predlog komisije, ter uvideva potrebo prometnih zvez v deželi. Dežela bi morala tudi v materialnem obziru priti na pomoč projektu, o čemur se pa sedaj še ne govori. Fragiacomu mlati isto slamo, ter pristaje predgovorniku rekoč, da se tudi „patriotično mesto“ Piran strinja s tem predlogom, ker je domač. Dr. Sbisá ponavlja zvečine kar je rekel predgovornik, govori o veliki važnosti komunikacijskih sredstev in priporoča predlog odseka. Poročevalca veseli, da nema nikdo ugovarjati predlogu ter odgovarja Fragiacomu, da ni nikdo napadal rodoljublja Pirana. Predlog se sprejme.

Tretja točka. Dr. Stanich poroča o izvolitvi dr. Liusa, prebere poročilo in priporoča overovljenje izvolitve. — Nikdo se ne oglasi. Večina glasuje za predlog; manjšina sedi.

Četrta točka. Poroča dr. Scampicchio ter predlaga, da se odobri izvolitev v Voloskem in podgradskem okraju ter potrdi Jenka in Mandiča. Odpira razpravo. Poslanca Wasserman in Sbisá predlagata, da se glasuje za odobrenje vsacega posebej.

Dr. Laginja: Moram zopet opomniti gospoda predsednika, da ne postopa po pravilniku. Ni mogoče glasovati za vsacega poslanca posebej, kajti volilni čin je samo jeden. Če je volitev pravilna, oba se morata odobriti, če pa ni zakonita, oba zavreči drugači bi zbor sam prišel v protislovje s seboj ako bi jednega poslanca odobril drugega pa zavrgel. Predlog odseka naj se stavi na glasovanje.

Posl. Jenko: Z razlogi spošt. dra. Laginje se jaz popolnoma strinjam. Proti volitvi v kmetskih občinah Volosko-Podgrad ni bilo ugovora. Vender se je ta volitev izročila verifikacijalnemu odboru. Proti takemu postopanju ne bi bilo ugovora, da sti se imenovanemu odboru izročili tudi volitvi mesta Lošinja in velikega posestva, kakor pravilnik zahteva.

Da pa predsednik določbe pravilnika samovoljno prezira, proti temu moram odločno ugovarjati.

Volitev poslancev enega volil. okraja je jednoten čin in še toliko bolj v tem slučaju, ko sta dobila oba poslanca po nekoliko glasov, t. j. v s e.

Ako ima večina s posameznim glasovanjem posebne namene, zato nikakor ni opravičano, da se poslužuje tacihih sredstev. Ali naj oba potrdi, ali oba zavrže. Stavljam dakle predlog, da se ne glasuje posamezno, nego za oba vkupe.

Predsednik (Jenku): Ne razumem kaj govorite. Stavim na glasovanje predlog odseka. Potrdi se izvolitev Jenka. Za Mandiča jih je glasovalo samo 8. Za Jenka je glasovala vsa večina, za Mandiča dr. Scampicchio in manjšina.

Ko je prišla ta točka na dnevni red oddaljijo se gg. Amoroso, Babuder, Becich, Gambini. Od večine jih je ostalo v zboru samo 14.

Predsednik: Opozarjam posl. Mandiča, da izvoli oddaljiti se iz zbornice. (Galerija je glasno ropotala: marš farji).

Posl. Jenko: Po ravnokar izvršenem nasilstvu, s katerim si je dala večina iz-

vratno spricevalo, izjavljam, da ne morem dalje ostati v tem zboru. Spoštovani moj drug in prijatelj Mandič, s katerim sva enacega mišljenja in jaz bila sva voljena z jednim volilnim činom. Volilni možje bili so voljeni v vsih občinah enoglasno, vsi so se udeležili volitve poslancev in bila sva oba enoglasno izabrana. O veljavnosti take volitve torej ni dvoma. A ker je večina tega zbora vporabila skrajno nasilstvo in uničila volitev Mandičevo, skazala je meni nekako milost, da me je potrdila. Jaz nesem navajen sprejemati milosti, najmanje pa od take večine.

Zato izjavljam, da položim svoj mandat. (Manjšina: živio Jenko — predsednik: ne dopuščam odobravanja).

Dr. Dukić izjavlja, da je Jenko predlagal glasovanje po imenih.

Predsednik: Zdaj je prekasno. Moral je govoriti tako, da bi ga jaz razumel.

Galerija: Fora Mandić, fora il prete...

Predsednik: Povabljam g. Mandiča, da zapusti svoj sedež.

Dr. Laginja: Jaz ne morem smatrati, da je posl. Mandiču odvzet mandat, kajti zbor nema pravice mu ga odvzeti. (Galerija razsaja a predsednik mu ne pušča govoriti). Opomniti moram, da nad zborom ki na tak način, kakor vi tukaj, jemlje poslancu mandat obstoji še jedna višja oblast (Sodrga na galeriji ropoče, da se govorniku vzame beseda: levarghe la parola a predsednik kriči: le tolgo la parola). Govornik še višjim glasom nadaljuje: Gospoda, mi smo vam letos ponudili dosti prilike pomirljivosti, hoteli smo složno delovati v korist naše dežele.

Ta vaš čin pa kaže, da z Vami ni mogoče naprej. Iskali bomo loka drugje a za zdaj zapuščamo to zbornico.

Galerija razsaja kakor divja v tem ko manjšina zapušča dvorano. Predsednik pa kriči, da je seja končana.

Vršli sti se potem še dve seji, kateri pa nemate posebne važnosti za naše čitatelje radi česar poročila o njima izpuščamo.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Češko državno pravo ne daje Nemcem miru. V državnem zboru so začeli celo vojsko proti njemu najprej z interpelacijami g. pl. Plenerja in drugov, katero so potem nadaljevali v proračunski razpravi. Ker so videli, da se Taaffe ne podviza z odgovorom na Plenerjevo interpelacijo, v katerej Hebske kupčijske zbornice poslanec zahteva, naj ministerski predsednik razjasni, na katerem stališču stoji vlada nasproti češkemu državnemu pravu, izjavili so, da bodo glasovali proti provizornemu proračunu. V debati za provizorni proračun spravila je nemška opozicija češko državno vprašanje na dnevni red ter spravila svoje prvake v boj, da bi vlado bolj oplašila. Poslanec Celjski g. Steinwender je izjavil, da je vladno postopanje prisililo Nemce izstopiti iz češkega deželnega zbora ter zagrozil, da bi temu mogel slediti tudi izstop opozicije iz državnega zbora. Plener je potem v dolgem govoru pritoževal se proti krivicam in „nasilstvom“, katere mora trpeti nemška manjšina na Češkem ter se z vso arditostjo zagnal proti češkemu državnemu pravu katero, kakor je videti zahtevati večina in manjšina češkega deželnega zbora. Vodja nemške levice je rekel, da cela država, da cela Evropa napeto gleda na rešitev tega vprašanja ter da se škodljivo smeje tem razporom, katere so Čehi v svojej objesti provzročili. Izjavil je obenem, da se bodo Nemci vedno s vsemi silami upirali takemu trganju in kosaanju države in tako silovitej premeni ustave. Na to je vstal sivi vodja češkega naroda dr. Rieger ter v temeljitem in navdušenem

govoru zavrnil Plenerja in njegove trditve. Rekel je, da so Nemci sami, dokler so bili Čehi v pasivnej opoziciji ter neso pošiljali svojih zastopnikov ni v deželni ni v državni zbor premenili ustavo. Nemci in nikdar Čehi so uzeli češkemu deželnemu zboru pravo iz svoje srede voliti zastopnike za državni zbor. Nemci so po svoji volji in na svojo korist premenili volilni red in sedaj se temu, kar so sami vstvarili protivijo ter žele to uničiti. Čehi se neso nikdar odrekli svojemu državnemu pravu in tudi neso nikdar priznali zakona, da se morajo državni poslanci direktno volitvi. Deželni zbor kraljevine Češke je imel vedno to pravico iz svoje srede voliti zastopnike v državni zbor, to pravico so mu vzeli Nemci in to je bila premena ustave. Nemci sami so vstvarili sedanji volilni red za deželni zbor kateri jim sedaj ne ugaja, akoprem so se v onej dobi Čehi proti temu upirali. Čehi bi radi premenili sedaj volilni red, a Nemci, ki nočejo v deželni zbor jim to prečijo. Nemci silno bučijo proti zakonu o uradnem jeziku samoupravnih občin, katerega je sklenil češki deželni zbor — in vendar je sedanji češki deželni zbor sklenil samo to, kar so namerovali Nemci, ko so še sami sedeli notri. Nemci Čehom očitajo, da nočejo vedeti o spravi in o pomirjenju obeh narodnosti in vender so le Nemci, ki zavračajo in se protivijo sporazumljenju. Deželni maršal, knez Lubkovic in dr. Rieger sam sta šla osebno k vodji nemške stranke dr. Schmeykalu, da bi se z njim dogovorila, a ta ni prišel k njim. Nemci neso hoteli vedeti o pogajanju, oni so vedno le diktirali, spolnite nam to in to potem vstopimo v deželni zbor, drugače ne. Ako se pa dva pogajata mora eden in drugi malo popustiti, da se naposled srečata na pol poti in se sporazumita. Češko državno pravo živi v srcih vseh Čehov, to ministerstvo, ni storilo za nje prav nič. Plener in njegova stranka ne sme misliti, da se to da z grožnjami odpraviti. Za to idejo stoji šest milijonov Čehov, to mora vsakdo pomisliti, ki bi se hotel boriti proti tej zahtevi češkega naroda. Koncem svojega govora je izjavil, da on glasuje za dovoljenje provizorija.

Na Dunaju je umrl kardinal Gangelbauer. Pokojnik je bil uzoren duhovnik in učenjak ter je užival v krogih visokega duhovstva in diplomacije veliko spoštovanja. Katoliška cerkev je v blagem pokojniku zgubila uzornega in uplivnega moža za katerim žalujejo duhovniki in posvjetnjaki.

Hrvatski sabor je sprejel zakon o odkupu regalij, kakor ga je vlada predlagala. Na dnevnem redu bil je tudi tiskovni zakon, katerega je tako premeniti, da pridejo tudi oni, ki so se proti temu pregrešili pred porotnike. Sabor bode pred Božičem pretrgan in se snide zopet 20. januarja p. l. Mestne volitve v glavnem mestu Zagrebu so izpale povoljno za opozicijo. V tretjem razredu, v katerem glasujejo neodvisni ljudje, trgovci in obrtniki prodrli so vsi opozicijski kandidati z ogromno večino. Vladinovci so dobili le skromno število glasov. Vladinovci so prodrli v drugem razredu, v katerem glasuje cel regiment državnih uradnikov poleg majhnega števila neodvisnih državljanov. V prvem razredu napela je vlada vse moči in upotrebila vsa sredstva, da bi svojim kandidatom pripomogla do zmage. A tudi v tem razredu, v katerem volijo najbolj inteligentni in najbolj premožni meščani je bila vlada poražena. Izvoljenih je pet opozicijskecev in samo dva madjarona. Te volitve so nam jasno dokazale, da je prestolnica hrvatska uže sita madjarskega nasilstva in nadjati se je, da se bode to rodoljubno gibanje iz glavnega mesta razširilo po vsej deželi, ter da naposled premaga madjarstvo ter narod osvobodi iz madjarskega gospostva.

Vnanje dežele.

O razmerah v ruske centralnej Aziji pisal je član angleškega par-

lamentu gosp. Curzon, tajnik Lorda Salisburyja jako zanimivo razpravo, v kateri govori nepristranski o rusko-angleških odnosih v Aziji. G. Curzon opisuje veličanske napredke Rusov v srednji Aziji ter pravi, da so si z zakaspiško železnico utrdili stališče ter popolnoma spodkopali angleški upliv na političnem in trgovskem polju. Ko so Rusi dogotovili to železnico so Angleži, ki so poprej sami trgovali v Afganistanu, srednji Aziji in v severni Perziji popolnoma izključili ter tudi indijske trgovine silno škodovali. Koliko so Angleži zgubili si lahko mislimo, ako računamo, da so poprej samo v Bokari skupili po 8 milijonov rubljev, kjer sedaj ne zaslužijo ni groša več. Angleži bi lahko zvezali to rusko železnico z indijskimi, a tega ne bodo storili iz političnih in trgovskih ozirov. Curzon meni, da Rusija vendar kljub temu laho postavi v kratkem času silno vojsko na indijsko mejo. Kakor kaže, pa Rusija ne teži za tem. Kako se je odlični Anglež na svojem potovanju po Rusiji prepričal, ne goje Rusi posebne antipatije do Angležev, neso pa tudi preveč vneti za Francoze, Nemcev pa ne morejo trpeti in to ne samo v višjih ampak tudi v nižjih krogih.

Bolgarska vlada je naročila 60 Manlicherjevih pušk iz tovarne v Stajeru.

Na Španskem je ministerska kriza, Sagasta je moral odstopiti. Sedaj pridejo bržkone liberalci na krmilo.

DOPISI.

Iz Kontovelja-Proseka 5. dec. (Konec.)

Uh, kam naj zbežim, kam naj se skrijem! Proklet torej tudi po svoji materi zapustil bom ta svet! O, ne, ne, ni možno, da bi ona preklela svojega telesa sad! Usmolke stavec. Njegov duh splava pred materin grob. In glej, iz groba vstane veličastna podoba, duh lastne mu matere. „Mati, evo vam sina . . .!“ vikne sivec obupno. Velicasta prikazen se zravna po konci. „Ti tukaj? Čemu kališ mi mir?“ „Mati . . .!“ S povzdignjenim glasom jame mati: „Sin . . .!“ Jaz nesem več tvoja mati, ti ne veš moj sin! Kam si zabrel? Zakaj se nesi vedel po svojih svetih in naukih? Od tedaj, ko si krenil s prave poti, nema pokoja duh tvoje rodne matere. Trdiš, da me ljubiš? Ali kakšna je tvoja ljubezen do mene? Mrzla, kakor kosti tu v grobu; zato ne more ti ogreti matere, in umiriti nje duh. Iztrgal si kal prave ljubezni iz lastnega srca in na njeno mesto, vgnjezdilo se ti je peklensko sovraštvo. Svojo sprijenost si pokazal uže v tem, da si sramoval se, da si sin mene, revne ženice. Ošabno si se nosil in nas zaničeval. Krstil si vse za berače. Berači so ti bili ljudje tvojega jezika, berači tvoji krvni bratje, beračica sem ti bila jaz, tvoja rodna mati. Nasprotoval si v vsakej stvari, kjer je šlo za priboljšek tvojemu rodu. Protivil si se vsakej prošnji tvojih ljudi in s tem zavrgel tudi prošnje tvoje matere, ki te je v težavah rodila in ki je živela le zate. Teptal si z nogama, kar je bilo vedno sveto tvoji materi! Zaman so bili tedaj njeni nauki, zaman vsi njeni opomini. Hvala ti lepa, sinek, na tvoje hvaležnosti! Zato ti podelim svoj blagoslov iz groba, čuj: Proklet bodi ti, prokleta vsako delo, katerega se lotiš! Pokazal si hvaležnost do svoje matere s tem, da si pljuval in bil jo v obraz. Zdaj pojdi, ne večaj muk mojemu duhu. Pretrgane so spona, pretrgane vezi mej nama, odkar si me poljubil zadnjič pri slovesu. Poljubil si me s poljubom Judeža, s poljubom izdajalca! Pojdi! Jaz nisem več tvoja mati, ti ne veš moj sin! . . . Strahu strepeče stavec in pade na kolena, ali v tem se vzbudi. „O, prokleti laži-prijatelji!“ vikne stavec groznim glasom in skoči zopet po koncu. Obupno vije roki. O, sedaj stoprav vidim vaše prijateljstvo! „Kaj bo tvoj narod“, dejali ste zbadljivo vsako

krat, ko sem s ponosom govoril o njem, „saj še narodom se ne more prištevat; peščica kmetavzov ka-li da je narod. Mi, mi imamo narod. Z jezika našim si skotaj povsodi doma; in s tvojim? Nekoliko gorskih vasic, kjer prebiva par sto zaroblencev, to ti je vse. Čemu tedaj se poganjaš za svoj rodič? Tako meso, prijatelj, nataknil si na trnek in vrgli je v vodo in — nedolžna ribica se je vjela. Hudo mi je delo v početku, a privadil sem se in slednjič obupal nad bodočnostjo svojega naroda. S tem sem se vpropastil. Mrzel sem postal proti narodu svojemu. A moja neutralnost vam ni zadostovala.

Zahtevali ste večje žrtve. Obečali ste mi to in ono, služeb in slave, nazivali me svojega ljubljénka. Vdal sem se popolnoma; kjer je bilo le možno, nasprotoval sem narodu svojemu. In sedaj, sedaj bi vas vprašal, sleparji peklenški, se je li res zgodilo, kar ste mi prorokovali, mojemu narodu propast, a meni denar, slavo in čast? Narod moj, po meni izdani narod kliče in se razcvita lepši ko kedaj; in jaz? zapravl sem vse svojo imetje in sedaj stradam tu in pričakujem — oh, groza! — zastarani grečnik pričakujem strašne smrti! In tam, kaj bo tam? O vi zapeljivci, vi sleparji! kje ste sedaj?!

Kje so vaše obljube, kje slava, kje čast?!

Onemogel zvrne se stavec na stol.

Dragi sosedje! Vsaka stvar ima svoj konec in tudi jaz menim, da se poslovim za nekaj časa.

Dobro si v srce zapišite žalostno končno stanje sivega starca — renegata. Vi pa, kateri ste na krivej poti in nese še omamljeni popolnem po sladkih besedah grdih lizunov, in vam ne zadostuje obupni stan osivelega odpadnika, spomnite se besedi slavnega našega rojaka, slovenskega pesnika, Franceta Cegnarja, kateri pravi:

„Črna zemlja naj pogrezne
Tega, kdor odpada!“

Dobro vidite, kaj nameravajo naši narodni nasprotniki. Kedaj pridejo s svojimi obljubami na dan, vam je dobro znano. Končane volitve, končane tudi obljube, in v duhu uže sezidani gradovi, spremenile se v psovke in grde priimke. Obrnite se zopet na pravo pot! Stopite zopet na stran poštenih mož, dobromislčih, slovenskih rodoljubov. Oni vam ne plačujejo litrov, ni frakljev, ne obetajo vam stotakov, ni mastnih služeb, ni gradov, ali njihova vest, njihovo srce, jamči vam za vse. Pri tem pa si zapomnite tudi besede, katere govori sv. Pavel: „To pa pravim, da vas kdo ne prevara s sladko besedo“. Pavel ap. kol. 2. v. 4.

O popolnem zgubljenih ne bodem govoril. Za vas pa, dragi mi poštene rodoljubi, za vas imam še par besedi.

Vi — da ne rečem nekateri, temveč vsi — se izgovarjate, da vam ni možno, da dosežete pravice, katere pripadajo edino vam, pravice občinske. Izgovarjate se, da je brezvspešen, brezploden ves trud, vsaka prošnja, vsaka protivnost proti nasilstvu slavnih gospodov na rotovžu. Vi se izgovarjate in uverjeni ste, da je to popolnem istinito. Ali, če dobro premislite, uverili se bode, da temu ni tako. Recimo, vi se pritožite in odjenjate, dokler se vam ne dostaja v tem oziru. Vstreljezo vaše želji, ali kako? Odstranite vam sedanje capiville in postavijo vam može, kateri so uprav v istem ali še večem nasprotstvu z vami, nego so bili prejšnji.

Možno, Trst je izjema. Vi niste zadovoljni z ravnokar nastavljenimi možmi, recimo, vam ne ugajajo. Dobro. Kdo izmed vas ima kako potrebo v občinskih, ali pa zasebnih zadevah. Sedaj vas vprašam: Je li treba, je li dotični prisiljen, da se obrne na vaškega capovilla? Čemu bi se ne obrnil naravnost na okrajnega glavarja, vulgo: komisarja? (Capo distrettuale). Saj dotični capovilla — vsaj sedanji — ne opravi

čisto nič brez komisarja. Tako bode te popolnem prezirali tolmača — capovilla. S tem pokažete, da ne priznate ni njega slavne osebe, ni njega slavnega glavarstva, recte županstva. Mej tem pa morate vedno vstrajno delati, da dosežete svoj smoter, da vam dovolijo, kar zahtevate, da vam dovolijo pravico, edino vam pripadno pravico, da volite, kakor nekdanj. župana in poljskega čuvaja sami iz svoje srede. Delajte, kakor vam svetujem, in kakor bi vam svetoval vsakdo, kateri dobro pozna razmere našega kraja. Delajte, pravim, in ne ustrašite se vsake malenkosti in vsake besede slavnih gospodov. Kar ne gre v prvo, pojde v drugo, tretje. Kljubujte pogumno vsakej oviri in pomislite, da neso tudi oni gospodje vsemogočni. Sicer pa, kdo vam more kaj! Stopite na noge in pokažite, da še tli v vas moštva zavest! Stopite na noge, pravim, in pokažite v besedi in dejanju, da teče še kri, narodna kri po vaših krepkih žilah.

Zahtevajte vaše, edino vam pripadno pravice! Krepko se postavite in povprašajte naše nasprotnike in preganjalce, kako dolgo še menijo zasmehovati nas in prezirati. Nastopite tudi vi z resno besedo Cicerona:

Quousque tandem abutemini patientia nostra? quam diu etiam furor iste vester nos eludet?

Domače vesti.

Presv. cesar pride jutro s svojo družino v Miramar, kjer bodo sproveli božične praznike.

Imenovanje. Namestniški svetnik vitez Franjo pl. Reya je imenovan dvornim svetnikom pri tukajšnjem namestništvu.

C. kr. dež. namestnik vitez Rinaldini je predvčeranjem prisegel pred presv. cesarjem. Priregi je prisustvoval ministerski predsednik grof Taaffe.

Državni zbor zaključi jutri svoje predbožično zasedanje ter se zopet skliče proti sredi januarja prihodnjega leta. Mej tem časom se bode neki zopet sešel češki deželni zbor v kratko zasedanje.

Za tržaško podružnico družbe sv. Cirila in Metoda nabralo se je 10. t. m. pri „Brzjavu“ 20 novč. 14. t. m. pri „Jour fixu“ v čitalnici 13 gold. 5 kr.; nekdo je plačal 20 novč. globe za izgovorjeno nemško besedo.

Za podružnico družbe sv. Cirila in Metoda na Greti je daroval neimenovan Sokolaš pri veselici v redutnej dvorani „Politeama Rossetti“ 2 gold. — Srčna hvala!

Božičnici. Božič je tu. Praznik miru, sprave in domače sreče. Noben cerkveni praznik ne sega pač človeku tako globoko v srce kakor — Božič. Vsakdo se veseli tega večera, ko v družbi z drago družino, obkoljen od lastnih otročič ali skupno s svojimi roditelji praznuje veselo rojstvo Edinorojenca Kristusa. Spominja nas one trde zime, hudega mraza, ko je nebeška Bogorodica v revnem hlevčku porodila Odrešenika sveta. Vsakdo čeprav odrasčen in zamišljen v sedanost in prihodnost, v skrb za preživljanje spominja se rad o tej priliki nekdanih let nežne mladosti. Tudi hvalevredna družba sv. Cirila in Metoda spomina se o tej priliki posebej svojih nežnih gojencev — slovenskih otročičev učečih se na njenih šolskih vrtovih. Tržaški Slovenci bode imeli letos dve božičnici. Prihodnjo soboto priredi se božičnica v otroškem vrtu v Rojanu, sledečo nedeljo pa v tržaški Čitalnici. Mila slovenska deca, koja je družbi skrb ohraniti zvesto svoji veri in narodnosti bode ta dan presrečna, videča toliko lepih darov, katere so jim nabrali blagodarni dobrotniki in dobrotnice. Veselje bode tudi nam gledati ubožne otročiče in radovati se nad njih srečo. Na svidanje torej pri božičnici!

Veselica koja je priredil vrlnaš „Sokol“ minolo nedeljo v redutnej dvorani gledališča

„Rossetti“ obnesla se je prav dobro. Živo je sicer žvižgala burja in pometala po mestnih ulicah in bril je rezek sever; pri vsem tem se pa ljudstvo ni ustrašilo grdega vremena ter je počastilo veselico prav obilno. Videli smo gospode iz vseh krogov, nižjih in višjih, bližnjih in daljnih. In res, nikomur ni bilo žal, da je došel v tako hudem vremenu v gledišče. Vsakdo je odšel za dovoljen. S to veselico je vrli naš „Sokol“ vnovič pokazal svoj napredek in skrb, da občinstvo istinito zabava ter je vabi na slovenske veselice odvajajoč je od laških. Sokol ustvaril si je svojo pristno slovansko godbo — izučil in izvežbal „tamburaški zbor“, ki je tudi v nedeljo pokazal svojo zmožnost. Občinstvo je z veliko pazljivostjo poslušalo ubrane strunine glasove, ter živo odobrovalo izvršitev vsopreda. Najbolj je pa občinstvo mikala smešna burka „Italijanski ne znajo“, kojo je za tržaške razmere preuredil g. Borovščakov. Videli smo tu tipe, kakoršnih se še nahaja mej tržaškimi okoličani. G. Ivanov nam je prav dobro predstavljal modrega slovenskega župana — narodnjaka, ki ve spoštovati druge jezike, nad vse čišla pa svojega materinega v ljubezni do čigar noče nič slišati o tujščini — nepotrební laščini. Kaj mila in naravna okoličanka, ponosna na svoj rod in jezik, preprosta a razumna je županova hči Rezika, kojo je izvrstno igrala gospodičina T. Nadlišek, ter se zopet pokazala spretno igralko. Robot, kojega je predstavljal g. Žirak je pravi okoličanski magistratni „faute“ — pismonoša. Dve besedi ne izusti, da bi v nje ne vplel blažene laščine, prav vreden sin svojih lahonskih gospodarjev. Tudi Jože Košutov, Tone Ferlugov in Miče Škrlov so še okoličani nekdanjega tipa, kojim je največ mari — bokal. Prav v dobrih rokah so bile tudi ostale uloge: Grilec (g. Zelen) Poročnik (Zečecan) in Občinski pot (g. A. Muha). Dosti neprisliljenega smeha vzbudil je pogovor mej okoličanskimi vaščani in Korenom, vaškim županom. Obžalovati je le, da so za poskušnje imeli prekretek čas in se neso mogli v vlogah popolnoma izuriti. Po igri je bil ples in mladi svet se je veselo vrtel do pozne ure potem pa smo odšli na dom sê željo, da nam vrli „Sokol“ kmalu priredi enako zabavo.